

СТАНОВИЩЕ

по конкурса за доцент по семантика на английския език
обявен от СУ „Св. Климент Охридски” в ДВ, брой 88/08.11.2011

Единствен кандидат в конкурса е гл.ас. д-р РОСИЦА ИШПЕКОВА. Научната продукция, с която кандидатката участва в конкурса, включва набор от статии, публикувани след придобиването на научната и образователна степен доктор /1997 г./ и монографичен хабилицационен труд. За да очертая по-пълно облика ѝ като езиковед англицист, ще спомена и темата на успешно защитената от нея докторска дисертация – „Метафорични схеми и изрази с названия на животни в английски и български език”, с която са свързани няколко по-стари публикации. Макар това да няма пряко отношение към конкурса, в този избор виждаме определящи особености, характерни и за по-нататъшната работа и развитие на кандидатката. Ишпекова работи в парадигмата на когнитивната лингвистика, по-специално в направлението, което се занимава с когнитивната метафора и метонимия. Това я насочва и към изследване на идиоматиката и фразеологията, а също към съпоставката на английския език с други езици, на първо място български.

Ще се спра най-напред на научните статии, представени за конкурса. Ако ги групираме тематично, а не хронологично, получава се следната картина. Една статия /”Метафоричната мотивация на анималистични фразеологични ездиници”/ е обобщение на дотогавашните изследвания на Ишпекова и показва връзката с предходния период от научната ѝ кариера. Група статии показват разнообразяване на конкретната тематика в посока на изследване на соматизмите: те са посветени на различни части на тялото като източник на метафорично осмисляне на по-абстрактни понятия. Специално внимание е отделено на фразеологията и преносните употреби свързани с окото, ухото и сърцето. В някои теоретично насочени статии се разширява диапазонът на засегнатите части на тялото. Такъв обобщаващ характер има статията „Тяло и емоции”. В статията „Концептуална мотивация на ироничните фразеологизми” се изследва областта на пресичане между метафора и ирония от когнитивна гледна точка. Почти неизменно анализът включва съпоставителен момент. Освен английски материал, в него се привлича материал от българския език, а в част от статиите и от китайски. Основен въпрос, на който авторката търси отговор, е доколко езиковото осмисляне при различни езици и култури е сходно и доколко се различава. Доколко то е детерминирано от природните дадености и от клатурното наследство, от колективната памет на дадена общност. Позицията на авторката тук е балансирана. Тя изследва достатъчно богат езиков материал и макар понякога да твърди, че той се използва предимно с илюстративна цел, прави принос и към по-подробното описание на изразните средства в съответната тематична област в английския и в българския език. Така че приносът на Ишпекова е двупосочен – както към конкретното езиково описание, така и към разкриване същността на семантичните процеси. Виждаме много добро познаване на когнитивната теория и успешното ѝ прилагане. Като добър пример в това отношение бих посочил изследването на фразеологията на базата на ухото. Прочетени наведнъж, статиите на Ишпекова понякога оставят у читателя усещането за повторителност, както при излагането на теоретичните положения, така и при някои конкретни анализи. Вероятно това е неизбежно, като се има предвид, че тези статии са писани по различни поводи и за различна публика. Разбира се, тук-там винаги са възможни и други тълкувания и решения. Но в един тъкъв отзив, не това е в центъра на вниманието. Интересно е, че почти всички статии на Ишпекова са представяни най-напред като доклади на научни форуми, което показва редовно участие в конферентния живот у нас. С едно единствено изключение те са написани на английски език. Тук

непременно трябва да се отбележи богатият, точен и естествен английски изказ, който позволява да се проследи ясно и леко ходът на мисълта. Една единствена статия остава встрани от тематичната монолитност на написаното от авторката в този период и тя представлява преход към проблематиката, която тя впоследствие разработва в реабилитационния си труд.

Най-съществената част от заявката на гл. ас. д-р Р. Ишпекова за доцентура е представеният от нея реабилитационен труд. Това е монография, сполучливо озаглавена с труднопреводимото *Policing the Naughty Newbies*. Подзаглавието дава по-конкретна и точна представа за темата на изследването, затова ще го цитирам в мой превод: „Концептуални метафори в материалите на в. ‘Файненшъл Таймс’ върху събития, свързани с организираната престъпност в България”. Веднага виждаме връзката с предишните занимания на авторката по линия на изучаването на концептуалната метафора. Същевременно трябва да отбележим разширяването на тематичния обхват от конкретни области на фразеологията към изследването на свързани текстове с определена жанрова и тематична специфика. Трудът е изцяло базиран на представителен корпус от текстове, които са включени като приложение накрая на монографията /стр. 213-263/. Приветствам решението да бъде поместен целият корпус от 34 вестникарски статии, не само защото това осигурява достоверност и верифицируемост на твърденията, но и защото той е интересен и ценен сам по себе си като една своеобразна антология, която може да се използва за различни цели. Същинското изследване / стр. 1-212/ включва увод, седем глави, заключение и библиография от около 150 заглавия. Сравнително подробното съдържание в началото играе ролята и на тематичен показалец. Включен е и списък с използваните съкращения. Ориентирането към работа с текстове изисква обогатяване на методологията в посока на текстовата лингвистика и анализ на дискурса. Ишпекова възприема съчетаването на изследването на концептуалните метафори с критичния анализ на дискурса, което си пробива път напоследък. Методологията ѝ е обогатена и по линията на концептуалната метафора – чрез системното изследване на метафоричните следствия и прилагането в друга среда /Европейския съюз и новоприетите му членове/ и разширяването на предложения в по-ново време модел на Дж. Лейкоф за нацията като семейство в двете му разновидности за строгия и грижовния баща.

Колкото и банално да звучи, ще подчертая и интердисциплинарния характер на това изследване. Освен езиковедската страна на нещата, разработвана в духа на когнитивната лингвистика, а също и прагматиката, тук се намесват и различни аспекти на политологията и най-новата история, журналистиката, културологията, социологията, народопсихологията и др. Те получават нужното внимание в труда на Ишпекова, с оглед на разработването на централната тема – разкриването на начините на политическото говорене и скритите механизми за въздействие върху читателя или слушателя. Това значително разширява кръга от потенциалните читатели на изследването. В същото време то предоставя много полезен материал и за обучаването на студенти и специализанти в много области на обществените науки.

В монографията си Ишпекова показва отлично познаване на най-новите постижения в интересоващите я направления на когнитивната лингвистика, умение да ги прилага самостоятелно към нов емпиричен материал, добросъвестност в анализа и в цитирането на многобройните източници. Монографията на Р. Ишпекова е одобрена за печат и предстои да бъде публикувана в най-скоро време от софийското издателство „Унисон-Арт”. Части от този труд са приети за печат и в Годишника на Софийския университет „Св. Климент Охридски”. Важно е да се отбележи, че предварителен вариант на този труд на Ишпекова бе подложен на сериозно подробно обсъждане от първичното научно звено, в което тя работи – Катерата по англицистика и

американистика към Софийския университет, подсилено от няколко специалисти, работещи във от тази катедра. Макар такава процедура да не се изисква за хабилитация, тя се оказва много полезна с оглед на повишаване качествата на крайния продукт. Ишпекова получи много коментари и препоръки, с повечето от които тя се съобрази, като отстрани посочените недостатъци и пропуски. В същото време тя получи подкрепата и одобрението на един цял научен колектив.

В личен план хабилитационният труд е успех в научната кариера на Р. Ишпекова и стъпка напред в нейното научно развитие. Ще си позволя да препоръчам на Р. Ишпекова да запази инерцията, набрана при написването на този труд и да работи още по-интензивно в избраните от нея научни области. Добре би било да се включи по-активно в международния научен обмен чрез повече публикации в чужбина и участия в конференции във от България. В същото време може да помисли и за представяне на част от резултатите от своите изследвания на български език за читателската публика у нас. Малкото досега нейни публикации на български доказват, че тя е в състояние да прави това успешно.

Преподавателската работа на Р. Ишпекова протича в Катедрата по англицистика и американистика към Софийския университет в периода от 1991 год. досега. Тя преминава през хоноруван асистент, редовен асистент, старши и главен асистент. На бакалавърско равнище е водила упражнения по семантика, езиковедие и практически английски език. От учебната 2010/1011 чете основния курс по семантика и е негов титуляр. На магистърско равнище води лекции и упражнения по когнитивна лингвистика от 2000 г. насам и е разработила курс по метафората в езика и мисленето. Дълго време ръководи и една от лингвистичните магистърски програма на катедрата. Ръководила е и е рецензирала множество дипломни работи на студенти магистри. Тя има свой собствен дял в преподаванията на катедрата, свързан с нейната научна специализация в областта на семантиката и когнитивната лингвистика.

Представената от Р. Ишпекова научна продукция отговаря по тематика на конкурса за доцент по семантика на английския език. Качеството и приносите на нейните трудове, както и преподавателският ѝ актив също задоволяват изискванията за заемането на длъжността доцент. Документацията, внесена за участие в конкурса представя вярно и пълно научната и преподавателска дейност на кандидатката.

В заключение ще посоча, че по мое мнение кандидатурата на гл. ас. д-р Росица Ишпекова напълно отговаря на изискванията за заемането на длъжността доцент по семантика на английския език по конкурса обявен от СУ „Св. Климент Охридски” и за придобиването на това научно звание.

Февруари, 2011 г.

Доц. д-р Христо Стаменов